

ALEXANDRU ANDRONIC, *Iași pînă la mijlocul secolului al XVII-lea*, Editura Junimea, Iași, 1986, 142 p., 56 fig.

Acest volum cuprinde o introducere și 7 capitole intitulat astfel: I. Istoriografia; II. Cadrul fizico-geografic; III. Locuirea pe teritoriul Iașilor pînă în feudalismul timpuriu; IV. Numele Iașilor; V. Începuturile vieții urbane la Iași; VI. Cetatea Iașilor în secolele XV—XVI; VII. Iași — capitală a Moldovei.

Firește, în prezentarea noastră nu ne vom opri asupra fiecărui capitol în parte, ci vom căuta să marcăm doar cîteva din ideile principale ce se degajă din lectura volumului.

Înainte de orice, însă, se cuvine să subliniem reușita metodologică cu care a operat Al. Andronic. D-așa a îmbinat în chip armonios informația istorică cu cea arheologică. Acest fapt se reflectă cu deosebire în capitolele III, V, VI. Să mai remarcăm și bogata bibliografie din subsolul fiecărei pagini, totdeauna la obiect și niciodată în plus. Bogăția bibliografiei se învederează mai bine în subcapitolul: „Vechimea istorică a Iașilor ca oraș medieval” (p. 42—43), subcapitol în care Al. Andronic ține seama de datele listelor de orașe din vechile cronicі rusești: *Cronica I a Novgorodului*, *Cronicile Voskresenskaia și Ermolinskaia*. Al. Andronic subliniază (p. 43) că lista orașelor a fost elaborată — așa cum a dovedit-o M. N. Tiho-minov — fie între anii 1387 și 1392, fie între anii 1387—1406. Cercetătorul ieșean, ocupîndu-se de importanța acestui izvor literar „de mîna întîi... de la sfîrșitul secolului al XIV-lea”, face totdeauna un scurt istoric al folosirii lui de către specialiștii români începînd din a doua jumătate a veacului trecut.

În partea din listă rezervată orașelor moldovene se menționează la un moment dat un „*Iaskj torg na Prută rădă*” adică „*Tîrgul Iașilor pe rîul Prut*”. Al. Andronic nu ezită, și bine face, să identifice acest *Tîrg al Iașilor* cu *Iaskj torg* sau *Iast* din documentele moldovenești de la începutul sec. XV. Toate aceste chestiuni sunt dezbătute de pe poziția cunoașterii temeinice a unei bogate bibliografii.

În legătură cu tomul elaborat de către Al. Andronic se cuvine să subliniem și partea referitoare la locuirea pe teritoriul Iașilor pînă în feudalismul timpuriu (p. 22—29).

Firește, prin teritoriul Iașilor autorul înțelege nu numai perimetrul actualului oraș, ci și regiunile din imediata-i apropiere. Cele mai vechi urme arheologice din această zonă se încadrează, cronologic, în paleoliticul mijlociu (circa 120000—30000 î.e.n.). Aici e vorba nu numai de obiecte de silex, ci și de resturi fosilifere cum sînt cele de *Elephas primigenius* și *Elephas antiquus*. Pe teritoriul orașului Iași s-au găsit urme și din vremea paleoliticului superior (30000 î.e.n. — circa 9000 î.e.n.), cum și din toate etapele neoliticului moldovean. Nu mai puțin numeroase sînt descoperirile din epoca bronzului. Dintre toate obiectele din această etapă istorică, cea mai importantă este sabia de bronz de la Bucium, fapt subliniat, dealtminteri, de Al. Andronic.

Mult mai numeroase sînt documentele arheologice din timpul geto-dacilor. Al. Andronic înserează toate locurile din Iași unde au apărut asemenea vestigii. Fiecare urmă de viețuire este înfățișată cititorului cu datarea respectivă. În același timp Al. Andronic își concentrează atenția și asupra urmelor de viețuire ale dacilor liberi, cum și asupra civilizației vechi românești încadrate în culturile Dridu și, respectiv, Hlincea I. De asemenea se vorbește de vestigiile comunităților ome-nești din sec. XI—XIII. Într-un cuvînt, în acest capitol, care se constituie într-o micro-monografie arheologică a Iașilor, documentele materiale sînt punctate în așa fel, încît cititorul, investigîndu-le, rămîne cu imaginea unei regiuni care — datorită condițiilor geografice — a fost locuită în toate etapele istorice.

Poate partea cea mai interesantă a monografiei este cea rezervată procesului de urbanizare a Iașilor (p. 36—45). Descoperirile arheologice îi permit autorului să vorbească de existența la Iași, înainte de sfîrșitul secolului al XIV-lea, a unor meșteșugari și negustori. Datorită faptului că Iași se aflau la o răspîntie de drumuri importante nu numai pentru negoțul intern, ci și pentru cel extern, procesul de urbanizare s-a accentuat rapid — pînă într-atît încît această așezare purta la sfîrșitul veacului al XIV-lea toate atribu-

tele unui oraș. Faptul nu este de mirare de vreme ce acest fenomen cuprinsese la finele sec. XIV și alte așezări din Moldova. Că Iași erau un autentic oraș la sfârșitul sec. XIV o dovedește nu numai mențiunea lui sub forma *laskj torg* în listele rusești, ci și mențiunea sub forma *lasmarkt* în cronica lui Ulrich von Richental (p. 45).

După ce Iași devin, în a doua jumătate a sec. XVI, capitala Moldovei, procesul urbanizării a căpătat contururi și mai largi. Aici s-a construit o curte domnească. De semnalat că — la fel ca la Suceava — Curtea

domnească de la Iași ocupa o poziție periferică. În oraș s-au dezvoltat vechile meșteșuguri, paralel cu apariția altora noi — fapte reflectate în descoperirile arheologice. Toate aceste lucruri sînt discutate de Al. Andronic în cap. VII (p. 57—73).

Volumul este însoțit de o ilustrație relativ bogată, compusă din desene și fotografii, cum și de un indice general.

Cartea este scrisă cu grijă. Frazele sînt limpezi și directe, ceea ce face ca lectura să fie plăcută.

Petre Diaconu